

Orientacions per a una programació ajustada de l'oferta educativa municipal que eviti l'increment de la segregació escolar

2020

DESEGREGACIÓ

Sumari

1. Introducció	03
2. La programació de l'oferta educativa com a eina per reduir la segregació escolar	05
3. Marc normatiu de la planificació de l'oferta educativa	08
4. Com aconseguir una oferta ajustada?	10
5. Mantenir una oferta ajustada després de la preinscripció	17
6. Vols saber-ne més?	18

Creiem que el coneixement s'ha de compartir. Per això fem servir una llicència **Creative Commons**, llevat que en algun material indiquem el contrari. Us animem a copiar, redistribuir, remesclar o transformar i crear els continguts propis d'aquest web, per a qualsevol finalitat, inclosa la comercial. Només us demanem que reconegueu l'autoria de la creació original.
Primera edició: desembre 2020 / © Fundació Jaume Bofill, 2020
Continguts: Fundació Bofill

1. Introducció

La segregació escolar és un problema molt greu a Catalunya. Actualment, el país té uns dels nivells de segregació escolar més alts d'Europa i alguns municipis segueixen empitjorant els darrers anys en una situació ja molt alarmant. Fa més d'una dècada que la recerca i les experiències municipals d'èxit indiquen que reduir la segregació escolar és possible i que existeixen mesures bàsiques concretes per aconseguir-ho.

El marc normatiu actual i el Pacte Contra la Segregació Escolar donen marge pel desplegament de mesures efectives contra la segregació. La legislació actual referent a l'escolarització, els compromisos assumits amb la signatura del Pacte contra la Segregació Escolar, la creació de pactes municipals contra la segregació escolar i les orientacions procedents del Departament d'Educació empenyen els municipis a fer passos per posar fi al problema.

El moment de la programació de l'oferta educativa és una finestra d'oportunitat clara per reduir la segregació escolar. Sense una oferta de places ajustada al nombre d'alumnes, la resta de mesures referents a la distribució d'alumnat vulnerable, la gestió equilibrada de la matrícula viva o les estratègies d'acompanyament a les famílies perden molt efecte. De la mateixa manera que quan creix el nombre d'alumnes es creen noves places escolars, cal reduir-les si la previsió de nou alumnat disminueix. No obstant això, molts municipis encara no han pres decisions per ajustar l'oferta de places escolars al nombre real d'alumnes. La necessitat d'ajustar-la s'anirà incrementant al llarg dels pròxims anys ja que les dades demogràfiques indiquen que la baixada de la natalitat s'està intensificant. Si no es prenen decisions al respecte, aquesta situació de sobreoferta incrementarà la segregació escolar.

Actualment, el 24,2% dels centres escolars a Catalunya tenen baixa demanda. Es tracta de centres que a la preinscripció no arriben a omplir el 75% de les places que ofereixen¹. Aquestes places que queden vacants als centres menys desitjats són susceptibles d'omplir-se amb alumnes vulnerables que arriben durant la matrícula viva, provocant una concentració de l'alumnat vulnerable a centres menys desitjats, que ja eren complexos.

1 Dades referents al curs 18/19 publicades pel Síndic de Greuges a partir de les dades del Departament d'Educació.

Per evitar aquesta situació, cal incorporar criteris desegregadors en la programació de l'oferta educativa, i ha de ser un objectiu bàsic per a les Taules Mixtes de planificació. Per fer servir la programació de l'oferta com a eina de reducció de la segregació escolar, cal portar a la Taula Mixta propostes de programació educativa que contemplin la demanda real de places a la preinscripció i permetin una distribució equilibrada de la matrícula viva posteriorment.

La programació resultant a partir de les dades del padró i de les tendències de fluxos de matrícula viva han de donar resposta a les necessitats d'escolarització actuals.

Aquest document dóna orientacions clau per incorporar aquests criteris en la programació de l'oferta educativa. Entre d'altres s'explica per què és una eina rellevant, quin marc normatiu i estratègic existeix actualment, i com es pot estimar i planificar una oferta ajustada. El document es basa en casos d'èxit diversos ja existents en la planificació de l'oferta a nivell municipal², en la recerca i en les propostes del Síndic de Greuges, que indiquen que la programació d'una oferta ajustada té conseqüències positives per la reducció de la segregació escolar.

² L'informe final de la Comissió d'estudi per a la situació de segregació escolar a Manresa és un dels exemples documentats en aquest sentit, tot i que al llarg dels últims anys també s'han produït decrements en el nombre de places ofertades per grup a la preinscripció amb l'objectiu de distribuir l'alumnat de manera més equilibrada a varis municipis com a Tarragona o Reus.

2. La programació de l'oferta educativa com a eina per reduir la segregació escolar

La programació de l'oferta: un instrument clau per reduir la segregació escolar

La segregació escolar és un problema multicausal en què incideixen de manera diferent les condicions conjunturals de cada municipi. Ara bé, sabem que la segregació no és un fenomen inevitable i que hi ha mesures concretes que funcionen per reduir-la. A Catalunya hi ha precedents d'èxit sobre com abordar la segregació escolar. Els municipis referents en la reducció dels desequilibris entre escoles han activat les palanques bàsiques que ajuden a promoure l'heterogeneïtat dins dels seus centres educatius³⁴: planificar l'oferta educativa de manera ajustada, detectar i distribuir els alumnes vulnerables i gestionar equitativament la matrícula viva.

Aquest document se centra en donar orientacions clau per desplegar una programació de l'oferta ajustada en l'àmbit municipal.

Per què és tan rellevant la programació de l'oferta de places escolars?

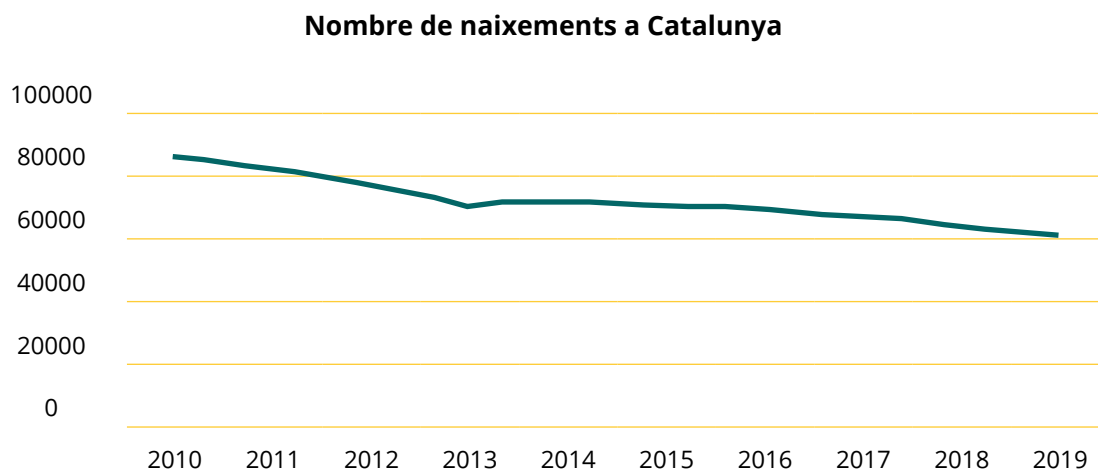
La programació de l'oferta de places és decisiva per aconseguir una escolarització equilibrada. Si el nombre de places no s'ajusta a les necessitats reals d'escolarització, altres mesures desegregadores perdran efecte. Un municipi amb sobreoferta de places escolars tindrà moltes vacants que no estaran repartides per igual a tot el territori. Alguns centres s'ompliran i altres acumularan totes les vacants que després seran susceptibles d'omplir-se amb matrícula viva, un perfil d'alumnat que sovint pateix situacions de vulnerabilitat. Diferents estudis i anàlisis de dades són clars: quan hi ha excés d'oferta la segregació tendeix a incrementar-se.

Catalunya ha experimentat en els últims anys un decrement del nombre d'alumnes que no ha anat acompanyat d'un decrement del nombre de places escolars. En els últims cinc anys, el nombre d'alumnes d'entre 3 i 5 anys s'ha reduït un 12,2%, i les dades demogràfiques referents als naixements indiquen que aquesta davallada s'anirà accentuant els cursos que venen. Per tant, es pot concloure que si no es prenen mesures de reducció de l'oferta educativa, els municipis tindran una tendència natural a la sobreoferta educativa els pròxims cursos.

3 X. Bonal i J. Cuevas (2019). *Combatre la segregació escolar: de l'amenaça a l'oportunitat*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill

4 J. Cuevas i M. Seguro (2020). *Estat i evolució de la segregació escolar a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill

Gràfic 1. Evolució del nombre de naixements a Catalunya entre els anys 2010 i 2019.

Font: Idescat, a partir del Moviment natural de la població de l'INE.

Tot i que hi ha hagut una reducció del nombre d'alumnes, el nombre de places no s'ha anat ajustant a la majoria de municipis. La no adequació del nombre de places ha generat una sobreoferta que va deixar un 13,39% de places vacants a P3 el curs 17/18 respecte al total de places ofertes a la preinscripció, una situació preocupant que s'ha anat mantenint en els cursos següents. Aquestes places lliures es concentren generalment a centres vulnerables i seran ocupades al llarg dels pròxims anys per alumnes que arribin durant la matrícula viva.

En què consisteix la programació de l'oferta educativa?

La programació de l'oferta educativa consisteix en determinar de forma periòdica i territorialitzada els llocs escolars necessaris en els centres del Servei d'Educació de Catalunya. L'objectiu de la programació de l'oferta és atendre les necessitats d'escolarització en els ensenyaments de segon cicle d'educació infantil, primària i secundària obligatòria, garantint a tot l'alumnat un lloc escolar gratuït en aquests centres.

Una programació ajustada de l'oferta educativa és una mesura que comença amb la previsió de l'oferta de llocs escolars pels nivells inicials d'escolarització. Al voltant del mes de novembre, els directors territorials del Departament d'Educació es reuneixen amb els regidors d'Educació dels diversos municipis del seu territori a la Taula Mixta de Planificació per decidir quina serà l'oferta de places de cara al curs vinent.

Aquest és el moment clau de la programació educativa, que després podrà veure's afectada per altres decisions com l'obertura de nous grups al llarg del curs, l'augment de ràtios per resoldre necessitats d'escolarització o el bloqueig de les vacants a grups vulnerables per evitar noves matriculacions.

Què pretén aquest document?

Aquestes orientacions van dirigides a tots els regidors d'educació, als responsables de la programació educativa escolar a nivell municipal, a les Comissions de Garanties, als inspectors d'Educació i als responsables de la programació educativa del Departament d'Educació. Té l'objectiu de promoure una programació ajustada de l'oferta de places escolars als nivells inicials d'escolarització als centres finançats amb fons públics.

Actualment hi ha disparitat de criteris a l'hora de programar l'oferta educativa. Sovint no es considera el volum habitual d'alumnes de fora de termini o matrícula viva que arriben al municipi o es programa una oferta de llocs escolars per sobre de les necessitats sense ajustar-se a l'evolució real demogràfica. No obstant això, hi ha Ajuntaments i Serveis Territorials que han fet una aposta per l'escolarització equilibrada ajustant el nombre de grups que s'ofereixen a la preinscripció, rebaixant la ràtio de sortida a tots els centres finançats amb fons públics o tancant les vacants dels centres més complexos després de la preinscripció per evitar la matriculació de nous alumnes vulnerables de matrícula viva.

Cal doncs establir unes pautes bàsiques com a guia a l'hora de programar l'oferta educativa:

- Incorporar una visió de l'escolarització equilibrada en la presa de decisions sobre la programació de l'oferta educativa.
- Contemplar el volum de matrícula viva i fora de termini que s'espera al llarg de l'escolarització. Cal preveure l'existència de places disponibles al llarg del curs distribuïdes estratègicament amb l'objectiu de satisfer aquestes necessitats d'escolarització posteriors a la preinscripció.
- Evitar l'acumulació de vacants als centres vulnerables afavorint que no hi hagi centres amb infrademanda.
- Fer una programació també a mitjà termini, no només del curs vinent, que contempli escenaris futurs relacionats amb les previsions demogràfiques pels pròxims cursos.
- Arribar a decisions consensuades entre Ajuntament i Departament d'Educació, assegurant que les decisions preses responen a les inquietuds de les dues parts i a les necessitats d'escolarització equilibrada del municipi. Cal per tant la coresponsabilització de les dues parts i un diàleg real basat en dades, previsions i estratègies desegregadores.

3. Marc normatiu de la planificació de l'oferta educativa

A Catalunya hi ha diverses normes i compromisos de l'administració que marquen clarament l'objectiu de reduir la segregació escolar. Més concretament, existeix una normativa i uns documents estratègics que estableixen paràmetres clars sobre com programar l'oferta de manera desegregadora. A continuació es repassen els aspectes claus del Decret d'Admissió vigent, la LEC i el Pacte contra la segregació escolar promogut per Síndic de Greuges referents a la programació d'una oferta equilibrada.

Decret d'admissió vigent

El Decret 75/2007, de 27 de març, pel qual s'estableix el procediment d'admissió de l'alumnat als centres en els ensenyaments sufragats amb fons públics determina que "el Departament d'Educació, de manera excepcional, podrà reduir el nombre de llocs escolars per grup fins a un màxim d'un 10%". Aquesta reducció de la ràtio s'ha d'efectuar mitjançant una resolució del director o de la directora dels Serveis Territorials, a proposta de la Comissió de Garanties d'Admissió i amb la conformitat dels centres afectats. Per tant, amb l'objectiu de reduir la segregació escolar, s'ha de treballar des de les administracions per promoure un consens a la xarxa escolar respecte a l'ajust de l'oferta educativa, que ha de respondre sempre a les necessitats d'escolarització de cada moment.

Tot i que aquesta normativa ja permet fer de la programació de l'oferta una eina de lluita contra la segregació, el futur Decret d'admissió, en tràmit d'aprovació, insisteix en el fet que "es pot utilitzar la reducció de les ràtios com a mesura de programació educativa per evitar situacions de sobreoferta de llocs escolars i afavorir la distribució equilibrada de l'alumnat entre els centres d'una mateixa zona educativa" i detalla els mecanismes i criteris per assolir aquest objectiu.

Llei d'Educació de Catalunya

La Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació assenyala que "tothom té dret a accedir en condicions d'igualtat al sistema educatiu. També té dret a l'elecció de centre, en el marc de l'oferta educativa" (art.4.1). Per tant, les famílies poden triar una plaça escolar en el marc de l'oferta disponible i seguint els criteris de prioritat establerts per la llei (proximitat, germans...). És el Departament qui aprova la programació educativa sempre amb la participació i consulta dels ens locals (art 59.3.a). Aquesta programació ha de considerar les necessitats d'escolarització del municipi, garantir el dret a l'educació de tothom i assegurar una adequada i equilibrada escolarització dels alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu que propiciï la cohesió so-

cial (art. 44). Per tant, l'oferta educativa ha de satisfer les necessitats d'escolarització del territori (no excedir-se en nombre de places) i garantir la cohesió social.

Pacte contra la segregació escolar

En aquesta línia, el Pacte contra la segregació escolar, signat per pràcticament tots els Ajuntaments de més de 10.000 habitants, defensa que cal "incorporar l'escolarització equilibrada com un dels criteris per decidir sobre les adscripcions entre centres públics, el model de zonificació escolar o la programació de l'oferta, juntament amb la resta de criteris que ja preveu la normativa vigent (proximitat, oferta de places, continuïtat educativa, etc.)". Per aconseguir aquest objectiu, proposa actuacions com aquestes:

- Evitar ampliacions de ràtio en l'oferta inicial o final que generin sobreoferta a la zona, d'acord amb l'aplicació establerta en la LEC.
- Programar l'oferta amb un equilibri entre la demanda potencial (infants empadronats amb edat teòrica d'accés), la demanda real (sol·licituds) i les places en oferta per zona, sense generar situacions de sobreoferta.
- No afavorir moviments de demanda d'unes zones cap a d'altres relacionats bàsicament per dinàmiques associades a la segregació escolar.
- Promoure la possibilitat d'aplicar reduccions de ràtio en l'oferta inicial en determinades zones amb sobreoferta de places, d'acord amb els centres, en relació amb tots o alguns dels centres d'una mateixa zona educativa, sempre que aquesta mesura sigui efectiva per evitar desequilibris en l'escolarització d'alumnat entre centres i estigui acompanyada de les mesures de compensació necessàries tant per evitar possibles greuges als centres afectats com per garantir l'estabilitat futura de l'oferta (com ara la reducció proporcional de les ràtios mínimes d'alumnes per mantenir el concert en el cas dels centres privats).

4. Com aconseguir una oferta ajustada?

Les decisions sobre l'ajust de l'oferta tenen a veure principalment amb la modificació del nombre de grups i la reducció o increment de ràtios. Tot i que és el Departament d'Educació qui aprova la programació educativa, aquesta decisió sempre s'ha de prendre amb la participació i consulta dels ens locals en el marc de les Taules Mixtes de Planificació. La participació activa i estratègica dels Ajuntaments és fonamental per desplegar mesures desegregadores com la planificació ajustada de l'oferta. Els consistoris municipals han de fer una bona lectura de la previsió d'alumnes que hi haurà el curs vinent i acordar amb el Departament una oferta de places que s'adeqüi a aquestes necessitats.

Cal, per tant, considerar:

- **La demanda potencial:** nombre d'alumnes que, segons el padró municipal, començaran P3 o 1r d'ESO el curs següent i faran la preinscripció.
- **La demanda real:** tot i que l'objectiu final ha de ser que el màxim d'alumnat del municipi s'escolaritzi en el mateix, a curt termini cal fer una planificació que no s'allunyi de la realitat, amb l'objectiu de no incrementar la segregació escolar. Cal fer un càlcul amb l'expectativa real de l'alumnat que resideix al municipi i que s'hi matricularà.
- **Matricula fora de termini i matrícula viva:** El nombre d'alumnes que arribarà al municipi al llarg del curs i es matricularà en algun dels centres.

En funció d'aquests factors cal fer una oferta de grups educatius i places per grup. A continuació s'explica en detall com es poden fer els càlculs i es posa un exemple hipotètic per a cadascun d'ells.

a. Planificació del nombre de grups

El primer pas que hem de donar és planificar de manera ajustada el nombre de grups del curs vinent. Per poder fer-ho hem de tenir en compte els següents factors: l'alumnat potencial en la preinscripció, l'alumnat previst de matrícula viva, i la ràtio màxima per grup a l'oferta inicial.

Alumnat potencial en la preinscripció:

Per conèixer l'alumnat potencial en la preinscripció a P3 i a 1r d'ESO el primer que cal saber són les dades del padró per conèixer el total d'alumnat resident al municipi que es podria preinscriure en aquests dos cursos.

Cal contrastar si el nombre de preinscripcions ha coincidit al llarg dels anys amb el

nombre d'alumnes que reflecteix el padró. En cas contrari, caldrà adaptar-lo a les necessitats d'escolarització del municipi. Aquest desajust entre el que preveu el padró i el nombre real d'inscripcions pot ser degut per exemple al fet que hi ha població no empadronada, o a que alumnat del municipi es matriculi en centres d'altres localitats, o perquè alumnat d'altres municipis vingui a la nostra població a escolaritzar-se. L'ideal davant aquests fluxos de marxa i entrada d'alumnat entre municipis és desenvolupar estratègies a mitjà termini per intentar retenir al màxim l'alumnat del municipi i reduir el nombre d'alumnes d'altres municipis que venen al nostre. No obstant això, la planificació s'ha d'ajustar a una previsió real (no només desitjada) revisant la tendència dels darrers anys.

Alumnat previst de matrícula viva:

A la xifra de l'alumnat potencial en la preinscripció s'hi ha de sumar la matrícula viva que anirà arribant al municipi. Cal tenir en compte no només la matrícula viva que es preveu per a aquest P3 i 1r d'ESO durant el pròxim curs, sinó el total de matrícula viva que es preveu que cada grup rebrà durant tota la primària o la secundària. És habitual no considerar la matrícula viva en la planificació de l'oferta educativa, de tal manera que molts municipis veuen com als nivells superiors (5è o 6è de primària, o 4t d'ESO) ja no queden llocs escolars disponibles i l'assignació de plaça pels alumnes de matrícula viva és complicada. Sovint només queda espai als centres més vulnerables i acaba forçant als municipis a haver de fer augments de ràtio a molts grups o fins i tot haver d'obrir grups "bolet" o mitjos grups desquadrant així tota la planificació de l'oferta feta en primera instància.

Per fer una estimació d'aquesta dada, es pot calcular el saldo net d'alumnes de fora de termini i matrícula viva que hi havia en acabar el curs passat a educació infantil-primària o a secundària, dividir-la entre el nombre de grups a l'etapa que estem planificant i fer un càlcul hipotètic de la necessitat de places que calen per matrícula viva a cada nivell educatiu:

- 1) Sumar tots els alumnes que han arribat al llarg del curs (altes de matrícula viva i fora de termini) a cada nivell educatiu.
- 2) Restar al nombre global d'altes el nombre global d'alumnes que han marxat del municipi en acabar el curs (baixes escolars).

Quadre 1. Exemple de càlcul de la mitjana d'alumnes de fora de termini i matrícula viva a educació infantil i primària en un municipi hipotètic.

Nivell educatiu	P3	P4	P5	1r	2n	3r	4t	5è	6è	Total
Altes d'alumnes de fora de termini i matrícula viva	2	4	0	3	4	1	3	1	1	19
Baixes d'alumnes de fora de termini i matrícula viva	3	3	2	2	2	1	0	0	0	13
Nombre net d'alumnes de fora de termini i matrícula viva al acabar el curs	-1	1	-2	1	2	0	3	1	1	6

El nombre net d'alumnes de fora de termini i matrícula viva a educació infantil i primària en acabar és de 6.

Fórmula per calcular el nombre total de grups a programar

Un cop coneixem les necessitats d'escolarització que comportarà la matrícula fora de termini i la matrícula viva al llarg de tota l'escolarització, cal sumar aquesta dada al nombre d'alumnes potencials que hi haurà a la preinscripció (nombre d'alumnes residents al municipi que sabem que faran la preinscripció) i dividir-lo entre 25 (ràtio màxima en el cas d'educació infantil i primària) o entre 30 (ràtio màxima en el cas de secundària)

Figura 1. Fórmula per a programar l'oferta del nombre de grups als nivells inicials d'escolarització segons les necessitats d'escolarització al municipi.

ALUMNES POTENCIALS

Nombre d'alumnes que es matricularan a P3 o 1r d'ESO basat en les dades del padró i en les tendències de matriculació d'altres cursos.

MITJANA D'ALUMNES DE MATRÍCULA VIVA PER NIVELL

Nombre net total d'alumnes de matrícula viva i fora de termini al acabar el curs.

RÀTIO MÀXIMA PER GRUP

- 25 alumnes a primària
- 30 alumnes a secundària

NOMBRE DE GRUPS QUE CALEN A P3 O 1R D'ESO AL MUNICIPI

Un exemple pràctic

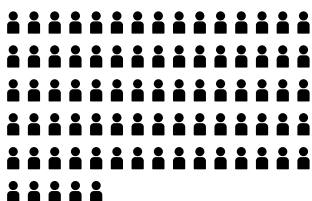
Un municipi identifica 80 alumnes que es matricularan l'any vinent al municipi segons el padró. No obstant això, fent revisió del resultat de les preinscripcions d'altres anys, sap que la demanda real durant la preinscripció serà de 69 de places.

Es tracta d'un municipi que rep un cert volum de matrícula viva al llarg del curs, sovint és rotativa i els alumnes no romanen matriculats al municipi el curs sencer. Sap, però, que necessitarà 6 places disponibles per nivell educatiu per assumir la matrícula viva que anirà arribant al llarg d'educació infantil i primària. Altres cursos, a P3, P4, P5, 1r i 2n hi havia lloc per anar assignant la matrícula viva, però especialment a 5è i 6è els grups ja estaven plens i han hagut d'obrir mitjos grups.

No volen que aquesta situació torni a passar, així que per disposar de llocs suficients al llarg de tota l'escolarització, aquest municipi es reserva un nombre de places per grup que no ofereix a la preinscripció per satisfer aquestes necessitats d'escolarització de matrícula viva. Si no "guardessin" aquestes places i sortissin ofertes inicialment, segurament dos dels grups acabarien plens d'alumnes i un tercer grup, el del centre més vulnerable, acumularia aquestes sis vacants i rebria tota la matrícula viva al llarg dels anys.

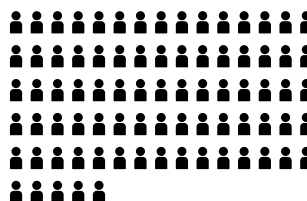
DEMANDA POTENCIAL

80 ALUMNES AL MUNICIPI SEGONS ELS PADRÓ

DEMANDA REAL

69 ALUMNES DEL MUNICIPI A LA PREINSCRIPCIÓ

MATRÍCULA VIVA ESPERADA

6 ALUMNES DE MATRÍCULA VIVA PER NIVELL

SABEM QUE...

Perquè tots els centres puguin absorbir matrícula viva a tots els nivells, cal que cada un dels grups tingui dues places disponibles a P3 que aniran omplint al llarg de tota l'escolaritat.

NOMBRE DE GRUPS PER OFERTAR

3 NOMBRE DE GRUPS QUE CALEN A P3 AL MUNICIPI

69
NOMBRE D'ALUMNES DE DEMANDA REAL

6
SALDO NET D'ALUMNES DE MATRÍCULA VIVA PER NIVELL

25
RÀTIO MÀXIM PER GRUP A PRIMÀRIA

b. Planificació de la ràtio per grup a l'oferta inicial

Oferir una ràtio per grup ajustada en el període de preinscripció és també una eina clau per poder realitzar una escolarització equilibrada. Una programació ajustada dels grups sense un bon ajust de ràtios pot fer incrementar la segregació escolar. Aquest ajust de ràtios és especialment valuós en municipis amb alt nivell de segregació escolar, baixada demogràfica, i previsió d'un volum rellevant de matrícula viva. Molts municipis de Catalunya es troben en aquesta situació. Aquest tipus d'estratègies permeten als municipis protegir els centres amb baixa demanda i concentració d'alumnat vulnerable, vehicular alumnat no vulnerable a centres menys desitjats, i poder enviar matrícula viva de manera equilibrada també a centres molt desitjats tot pujant de manera específica les ràtios en aquests centres.

Per poder fer aquesta oferta ajustada de ràtios per grup, s'han de tenir en compte dos factors: l'alumnat potencial en la preinscripció i el nombre de grups total que s'oferten. Cal subratllar que les places necessàries per absorbir la matrícula viva ja s'han considerat a l'hora de calcular el nombre de grups, llavors en aquest càlcul de la ràtio inicial ja no es tindran en compte. D'aquesta manera, sempre sortirà una ràtio inferior a 25 excepte en l'hipotètic cas d'un municipi que no tingui matrícula viva a cap nivell. Això permet posteriorment anar fent ús d'ampliacions selectives de ràtios per distribuir de manera equilibrada la matrícula viva sense omplir en excés cap grup.

Alumnat potencial en la preinscripció

La ràtio per grup que s'ofereixi a la preinscripció ha de calcular-se en funció del nombre d'alumnes real al padró del municipi que podrien arribar a fer la preinscripció aquest curs. A aquesta dada cal, si fos significatiu, restar-li l'alumnat que no es matricularà al municipi. Aquest punt és important pels municipis on hi ha molta fugida d'alumnes cap a altres municipis propers (considerar que hi haurà un volum d'alumnes que no hi farà la preinscripció). També cal evitar planificar l'oferta de places comptant els alumnes residents a altres llocs que fan la preinscripció al municipi. Alguns municipis atrauen matrícula d'altres localitats i es produeixen desajustos a la xarxa educativa. En realitat, programar places per alumnes de fora provoca que els alumnes del municipi amb punts de proximitat triïn la seva plaça educativa, després, els alumnes de fora de la localitat ocupen places vacants a centres sense vulnerabilitat i es perpetua la concentració d'alumnes de tipologia ordinària a certs centres. Planificar pensant en alumnes que no resideixen al municipi provoca desajustos tant a la programació del municipi propi com a la programació d'altres.

Nombre de grups que s'oferten

Per últim, dividim la xifra obtinguda pel nombre total de grups que s'oferten, (la xifra resultant del càlcul de l'anterior fórmula).

Portar a terme aquest ajust de la ràtio de sortida requereix fer un exercici de bona informació per explicar a les famílies que s'ha ajustat l'oferta a les necessitats d'escolarització del municipi que han canviat a causa de la davallada demogràfica, que aquest ajust no atempta contra la llibertat d'elecció de centre educatiu i que, com sempre, es farà un sorteig als centres amb alta demanda. A més, cal incloure en l'estratègia a tots els centres educatius del municipi, tant públics com concertats. Un gran volum de centres finançats per fons públics estan patint els efectes de la davallada demogràfica i tenen problemes per omplir les seves places. Arribant a un consens de municipi, es pot rebaixar la ràtio a tot arreu i assegurar que tots els centres del municipi omplen la seva ràtio de sortida a la preinscripció. Evitem així una situació d'incertesa i competició entre centres, i planifiquem places de manera estratègica per reduir la segregació escolar.

Figura 2. Fórmula per a programar la ràtio per grup als nivells inicials d'escolarització segons les necessitats d'escolarització al municipi.

ALUMNES POTENCIALS

Nombre d'alumnes que es matricularan a P3 o 1r d'ESO basat en les dades del padró i en les tendències de matrícula d'altres cursos

NOMBRE DE GRUPS AL MUNICIPI

RÀTIO PER GRUP
A LA PREINSCRIPCIÓ

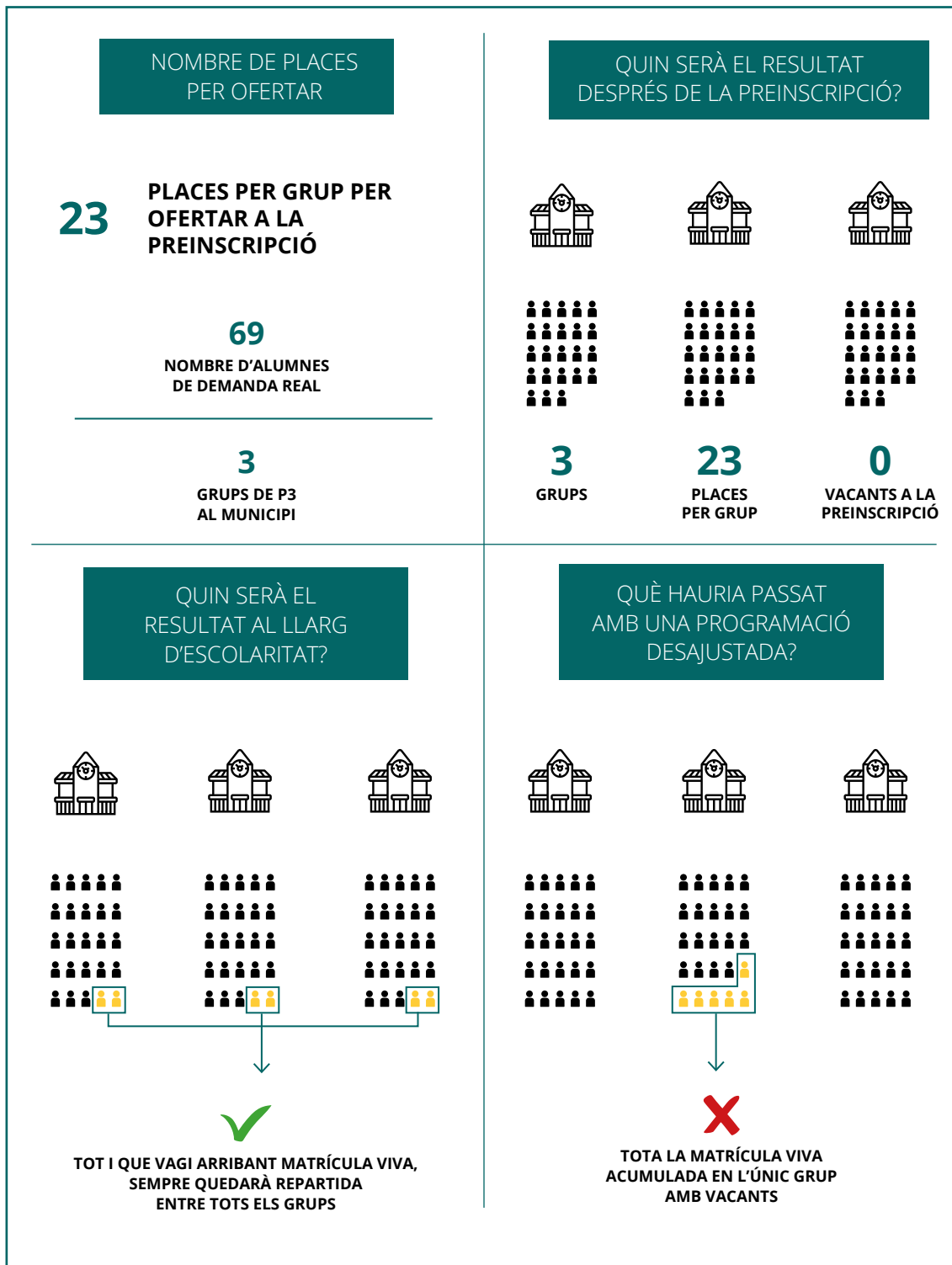
Continuem amb l'exemple pràctic

Un cop ja s'ha decidit que al municipi ha d'haver-hi tres grups per a P3, cal esbrinar quina ràtio per grup és l'adequada per garantir el dret a una plaça a tots els alumnes i assegurar llocs escolars suficients pels alumnes de matrícula viva. Per saber-ho, cal dividir la demanda real de places entre el nombre de grups disponible. En aquest cas no comptarem amb la matrícula viva, ja que el que volem no és tenir les ràtios finals després de la matrícula viva, sinó les ràtios mínimes abans de que aquest nou alumnat s'incorpori. Al fer la divisió, queda una ràtio a l'oferta inicial de 23 alumnes per grup, que deixa dos llocs disponibles per la matrícula viva per grup que anirà arribant al municipi a totes les escoles. També permet que no quedin vacants i els alumnes es distribueixin per tots els centres a la preinscripció.

De no haver reduït la ràtio i haver sortit amb una oferta inicial de 25, les vacants s'haurien pogut concentrar en només un dels centres, fet que passa habitualment quan la ràtio no està ajustada. Quan arribés la matrícula viva només hauria hagut lloc per matricular-la al centre més vulnerable amb vacants disponibles, concentrant així tota la complexitat només en un centre. I generant una gran segregació escolar.

Continua a la pàgina següent

Continuem amb l'exemple pràctic:

5. Mantenir una oferta ajustada després de la preinscripció

Programar una oferta ajustada no és prou, cal mantenir-la. Un municipi amb una oferta ajustada tindrà més famílies que no entrin en la seva primera opció, especialment si hi ha centres molt desitjats. És possible que algunes famílies facin pressió per obtenir plaça a les seves primeres opcions encara que no hi hagi plaça. És important garantir capacitats d'orientació i acompanyament a les famílies per buscar una plaça escolar adequada dins de les opcions disponibles a l'oferta inicial respectant uns criteris mínims com una proximitat raonable al domicili i un projecte educatiu que s'adeqüi a les seves preferències.

El fet de tenir famílies que no són admeses en la primera opció és una situació natural d'una xarxa educativa ajustada i equilibrada. Cal garantir un bon servei d'informació, orientació i acompanyament perquè la família pugui trobar l'escola on millor encaixi.

Si finalment es modifica la programació de l'oferta de places només per desitjos d'algunes famílies, s'aconseguirà un efecte invers a l'esperat: els centres més desitjats estaran plens i els centres menys desitjats hauran sortit amb una ràtio baixa i tindran moltes vacants que possiblement, acabaran omplint-se amb matrícula viva i augmentant la complexitat del centre.

Per altra banda, en cas que resultés que la demanda en preinscripció ha estat superior a l'oferta prevista i calgués obrir un grup "bolet", és recomanable obrir-lo tenint en compte criteris segregadors, tractant que aquesta nova obertura no accentui la concentració d'alumnat més benestant en un mateix centre.

Si s'obris un "bolet" és important bloquejar les vacants en cas que n'hi quedin i així evitar que hi hagi la possibilitat d'assignar-hi matrícula viva.

6. Vols saber-ne més?

La programació d'una oferta educativa ajustada és una eina clau per distribuir equilibradament l'alumnat entre tots els centres educatius, però és només un primer pas. Per assegurar que l'estratègia contra la segregació escolar és completa, cal implementar mesures relacionades amb la detecció i distribució d'alumnat vulnerable per raó socioeconòmica o d'origen, establir mecanismes per protegir els centres complexos de matrícula viva i fora de termini, generar estratègies per acompanyar i orientar a les famílies, revisar el mapa escolar perquè no agreugi la concentració d'alumnes vulnerables...

Per a més informació sobre com desplegar aquestes actuacions, podeu consultar els següents materials:

- [Combatre la segregació escolar, de l'amenaça a l'oportunitat](#)
- [Estat i evolució de la segregació escolar a Catalunya](#)
- [Protocol de detecció d'alumnat NESE B i C fora del termini de preinscripció i durant la matrícula viva](#)
- [12 passos per combatre la segregació escolar](#)
- [Les tres palanques per lluitar contra la segregació escolar](#)

 **FUNDACIÓ
BOFILL**

Educació per canviar-ho tot